

Rektor Søren Hvarregaards tale til studenterne på Midtfyns Gymnasium, d. 22. juni 2020

Kære studenter

Foråret 2020 har været en "once in a lifetime"-begivenhed. Det har det været på mange måder. Vi har oplevet, hvordan man d. 11. marts i løbet af 2 dage kunne lukke et helt samfund ned, og hele kloden blev på næsten ingen tid bragt til standsning. Og vi har oplevet, hvordan vi fra d. 24. april kunne begynde igen at åbne et helt samfund, og nu tyder det på, at vi ved udgangen af august vil være helt lukket op igen. Men der vil gå måske flere år, inden eftervirkningerne af coronaen ikke længere mærkes, og verden vil være -måske- sig selv igen.

Jeg plejer i mine studentertaler at give f. eks. årets gallafest, 3g'ernes underholdning på sidste skoledag og den helt specielle stemning til studenturfesten aftenen inden dimissionen nogle ord med på vejen, og det ville jeg helt sikkert også have gjort i år. Men sådan er det ikke blevet. I er ikke blevet fejret, sådan som vi gerne ville have fejret jer. I kommer til at opleve studenterkørslen, men prisen er, at I får en modificeret huedag og dimission, og skolen må ikke holde fest for jer. Det er vi kede af.

MEN IKKE DESTO MINDRE vil jeg vove at påstå, at jeres studentereksamen og jeres oplevelse af studentertiden vil blive overordentlig minderig, og den vil blive husket, og I vil have fået noget med fra denne tid, som I aldrig vil glemme, og som vil berige jeres liv på en anden måde end den velkendte studenturfejring. Og I vil kunne drage en lære, som kan bidrage til at redde vores klode. Og det vil jeg gerne tale til jer om i dag.

Den norske sundhedsminister Bent Høie har holdt en tale, som er "gået viralt", som det hedder nu om dage. I talen takkede han overstrømmende de unge for at sætte deres liv på pause for at andre, dvs. samfundets svage kan beholde deres liv og overleve. Som eksempel nævnte han, at de unge skulle studere hjemme fra; de har ikke kunnet dyrke deres fritidsinteresser eller nyde studentertiden som tidligere årgange. Et af de afsavn, som I har måttet lide, er, at I har skullet holde social afstand, som det har heddet. I starten af nedlukningen var det ikke noget med hverken 1 eller 2 meter, nej det betød, at man ikke måtte være sammen med sine venner.

I første afsnit af Lars von Triers serie "Riget" kan man høre lægen Palle Bondo (i øvrigt under en forelæsning om dissektion) give udtryk for frygten for besmittelse fra fællesskabet, en frygt som vi med Covid 19 alle blev underlagt. Frygten for at blive smittet af de andre. Lars von Trier sagde med Palle Bondos stemme:

"Jeg siger: berøringsangst; angst for at komme for tæt på andre, er angst for at dø. Hvorfor det? Fordi det er angsten for *fællesskabet*. Fællesskabet. Hver gang I rykker længere ind til siden på sædet i bussen, for ikke at komme til at røre ved den, der sidder ved siden af; hver gang I viger tilbage for at stikke fingrene i en eller anden sygdom, som en patient kommer med, så er det angsten for fællesskabet. For det store fællesskab."

Udover, at det er ganske overraskende at høre et sådant eksistentielt udsagn under en forelæsning om dissektion, så udtrykker udsagnet også et grundvilkår for mennesket. Mennesker er, med Løgstrups ord, ganske udleverede til hinanden; vi bærer hinandens liv i vore hænder. Det har Covid 19 tydeliggjort for os. Det er blevet dramatisk nærværende og aktualiseret med Covid 19. Når vi bevæger os ud af vores hjem, ud i det offentlige rum for at møde vores venner, så udsætter vi os for risiko, og det gør vi på to måder: Vi kan selv blive ramt af smitten, og vi kan dermed besmitte andre, måske ens nærmeste, hvis man tager smitten med hjem.

Angsten for fællesskabet, altså angsten for de andre udtrykkes også af Jean Paul Sartre i skuespillet "Lukkede døre" fra 1944, at "Helvede – det er de andre." Når vi her i foråret har talt om smittetryk, så har det handlet om den smittefare, som de andre har udgjort: Hvor mange bliver smittet, hver gang en person er ramt? Politikere og myndigheder har, hver gang vores bevægelsesfrihed og forsamlingsfrihed er blevet begrænset, henvist til dette smittetryk, og man kan bare slå fast, at Sartre og Lars von Trier i deres kunst profetisk har tematiseret faren ved andre mennesker, som vi har oplevet i dette forår.

Men vi har også i dette forår lært, at vi ikke kan leve uden de andre. Uden de andre er livet en dårlig version af sig selv. Her i juni måned 2020, efter mere eller mindre og i forskelligt omfang at have været i karantæne, og efter at have oplevet en genåbning i flere faser, så er jeg sikker på, at vi alle sammen kan skrive under på, at helvede, det er ikke de andre. Helvede det er at skulle undvære de andre; helvede, det er fraværet af de andre. Oven på nedlukningen har vi nu haft lejlighed til at gå ud, gå på cafe - drikke en øl eller kop kaffe sammen med venner. Vi inviterer igen venner hjem på besøg. På arbejdspladsen er vi igen rykket tættere på hinanden i frokostpausen, og nogen gange kan vi uforvarende lige frem komme til at lægge en hånd på en andens skulder. Bevares -vi følger retningslinjerne og spritter af (og får håndeksem).

Men vi er igen sammen med de andre, og det er blevet helt klart for os, at himlen, det er de andre. Vi kan ikke leve uden de andre, og de kan ikke leve uden os, og vi kan ikke leve uden hinanden, og på den måde har Coronaen lært os, at Løgstrup havde ret, når han i bogen "Den etiske Fordring" skrev, at vi bærer de andres liv i vores hænder. Vi er flettet ind i hinanden, og vi er udleveret til hinanden, uanset om vi vil det eller ej. Den etiske fordring er, at du skal elske din næste som dig selv. Budskabet i den etiske fordring er særligt relevant i en tid som kræver, at vi kan vise samfundssind, at vi kan ofre os og ja i sidste ende vise næstekærlighed. Dette tema har forfatteren Hanne Vibeke Holst berørt i flere interviews.

Men først et par ord om baggrunden for disse interviews. Den nordjyske forfatter Hanne-Vibeke Holst udgav i 2017 bogen "Som pesten", som beskriver, hvordan hele verden bliver ramt af en pandemi, som minder om corona-pandemien. Også Hanne-Vibeke Holsts bog er et eksempel på en profetisk forudsigelse i kunsten, og det har naturligt nok givet anledning til mange interviews med forfatteren, bl.a. om, hvad det er for en lære, vi kan tage med os fra den krise, vi har stået i.

Hanne-Vibeke Holst tager i sine svar udgangspunkt i vores forhold til naturen; vi driver rovdrift på jordens ressourcer, og vi er i færd med at ødelægge planeten. Faktisk kan coronaens oprindelse være, at vi er kommet for tæt på naturen. Hun siger, vi skal forstå coronaen som et wake-up-call og

bruge den som en tænkepause, hvor vi gentænker vores måde at leve på og spørger os selv, hvordan opfører jeg mig, så jeg kan se mig selv i øjnene bagefter.

Vi har som nation håndteret denne krise ved at vise solidaritet, som nu i Socialdemokratiets nye terminologi er kommet til at hedde samfundssind. Fint nok. Coronakrisen har jo vist os, at i denne situation er der ikke noget 'jeg' eller 'mig', men kun et os, og vi har som nation ikke sat spørgsmålstejn ved, at her må vi ofre os. Den tilgang kan vi bruge til at løse også andre kriser. Klimakrisen er mange gange værre end Covid 19, og den truer os med udslettelse, men den krise kan vi også løse ved at vise samfundssind, global solidaritet, ja næstekærlighed..... Det begynder vi måske at forstå nu.

Men det kræver mod og personlig myndighed at drage den nødvendige konsekvens. Oplysningstidens store filosof Immanuel Kant ville have os til at have mod til at tænke selv og ikke være bange. Han sagde også "tænk på de andre", "sæt dig ud over dine personlige interesser". Og det var også Hanne Vibeke Holsts pointe. Ja, det handler faktisk om dannelse, og så er vi tilbage ved jer, kære studenter.

I gymnasiet skal vi som bekendt bibringe jer dannelse og studiekompetence. Georg Brandes, som I jo alle kender, skrev i 1878, at "....dannelse betyder universalitet i modsætning til indskrænket fagdygtighed." Og universalitet betyder her, at man kan se sin viden i en større sammenhæng.

Villy Sørensen har defineret dannelse, som at man er "....engageret ud over sig selv i de fælles problemer." Og de fælles problemer i dag er f. eks klima, miljø, flygtninge, terror, fattigdom, og lige nu kalder klimakrisen på handling, hvor vi er i stand til at sætte et 'os' over 'jeg'/'mig', og der er brug for, at I kan sætte jeres personlige myndighed ind og se jeres viden i en større sammenhæng.

"Education is the most powerful weapon, which you can use to change the world."

Ordene er Nelson Mandelas. Som I vil vide fra jeres spændende engelskundervisning, kan education oversættes til uddannelse eller til dannelse, og den eksamen, som I om lidt får bevis for, indeholder begge dele: Uddannelse og dannelse. I har taget en uddannelse, hvor I ud over studieforberedelse og faglige kundskaber også har opnået selvforståelse, omverdensforståelse og personlig myndighed.

Undervisningens indhold og kultur i gymnasiet har udviklet sig, så hver generation af studenter aktivt har kunnet forme deres samtid og være med til at skabe en bedre fremtid for næste generation af danskere. Gymnasiet har uddannet og dannet jer som samfundsborgere, og dermed er stx også en central grundsten, når verden som nu har brug for samfundssind. Det forpligter, og verden venter på jer derude.

Husk hvad I lige har hørt: I bærer de andres liv i jeres hænder..... I bærer også klodens fremtid i jeres hænder. Intet mindre!

Og I har i foråret 2020 allerede vist, at I kan. Nemlig ofre jer for fællesskabet for at løse en krise.

Jeg vil slutte der, hvor jeg startede, nemlig med at gøre den norske sundhedsministers ord til mine og sige tak -i denne situation ikke til den norske ungdom, selvom de også fortjener det, men specielt tak til alle jer, tak til studenterne årgang 2020. I vil blive husket som en helt særlig årgang
Tillykke med jeres eksamen!

Med disse ord dimitterer jeg jer som studenter fra Midtfyns Gymnasium 2020.

Hv/22.06.2020